

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Koldo Pildain Gonzalez de Langarika

*Otxandio,
Bizkaia (1931)*

Aurkibidea

Biografia

Urigoiena kalean sortu zen 1931. urtean. Aita bertakoa zuen eta ama Araiakoa. Sei neba-arreba izan ziren. Lau urterekin mojen ikastetxean hasi zen eta bonbardaketara arte ibili zen bertan.

Lehenengo bonbardaketan, beraiek jolasten ari ziren lekuan bota zuten lehen bonba, baina babestuta zeudenez ez zitzairen ezer pasatu. Gauean bertan San Bernabe mendira joan ziren denak eta handik batetik bestera ibili ziren denbora luzez: Basagurengo baserri batean, Mañariako Urkuletan, Zornotzan, Bilboko San Frantziskon eta Miraballesen, 1938. urte bukaeran bueltatu ziren. Herriko eskolan ibili zen, harik eta 14 urtegaz nekazari lanetan, aloberan, hasi zen arte. 19 urterekin Eibarrera joan zen eta 10 urtez egon zen bertan lanean. Azkenean, 1960. urtean, herrian bertan zabaldu zuten "Talleres Otxandiano" kooperatiba. Elizako kantore hau ikatz-txondorrak egiten ibilitakoa ere bada.

Zintak

OTX-010

- **Proiektua:** Otxandioko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-06-13
- **Iraupena:** 74 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Elortza, Kepa
- **Transkribatzailea(k):** Lazkano, Ekain

OTX-011

- **Proiektua:** Otxandioko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-06-14
- **Iraupena:** 72 min

- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Ama arabarra

- **Erref:** OTX-010/002
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:00:33. **Bukatu:** 00:02:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Amaren familia Araiatik etorri zen Otxandiora eta bertan okindegia jarri zuten. Horrez gain, orga batekin garraioan egiten zuten, Nafarroatik ardo, gari eta beste ekartzen zutelarik. Araian, Albenizko errota bizi ziren. Otxandioko Langarikar guztiek Araian dituzte euren erroak.

2. Koldobika edo Luis

- **Erref:** OTX-010/003
- **Iraupena:** 0:04:11. **Hasi:** 00:02:06. **Bukatu:** 00:06:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
- Euskara » Euskararen egoera
- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

1931. urtean jaio zen, eta Koldobika izena jarri zioten. Gerraostean izen euskaldunak galarazi zituzten, eta berari Luis jarri zioten agirietan, baina jendeak Koldo bezala ezagutzen zuen. Koldo Errepublika garaian jaio zen, eta orduan ere euskal izenekin egon omen ziren arazoak, baina kleroaren aldetik bakarrik. Koldok orain Koldo sinatzen du, baina lehen, badaezpada ere, Luis sinatzen zuen.

3. Umetan mojen eskolan

- **Erref:** OTX-010/004
- **Iraupena:** 0:03:53. **Hasi:** 00:06:17. **Bukatu:** 00:10:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:

Otxandioko Urigoiena kalean jaio zen. Aita ere kalekoa zen. Baserria ezagutu zuen nekazari lanetan, jornalean, aloberan, jardun zuenean. Gaur egun adinduen egoitza dagoen lekuan mojen eskola zegoen, eta hara joaten zen lau urte zituen, uniforme-brusatxo bat jantzita. Neskatila-mutikoak elkarrekin egoten ziren. Kantuan eta olgetan ematen zuten denbora mojekin.

4. Gerrako lehen bonba

- **Erref:** OTX-010/006
- **Iraupena:** 0:03:25. **Hasi:** 00:12:49. **Bukatu:** 00:16:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Lagunekin jolasean zebilela hasi zen lehen bonbardaketa, eta eurengandik gertu erori zen lehen bonba. Ihesi joan ziren etxera. Etxean ez egoen inor, eta herria kez estalita geratu zen.

5. Hildako asko gerra hasi zen egunean

- **Erref:** OTX-010/007
- **Iraupena:** 0:03:28. **Hasi:** 00:16:14. **Bukatu:** 00:19:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Bonbaren ondoren, Koldok ez zuen ezer ulertzen, eta emakume guztiak negarrez ikusi zituen. Omega lantegia bertan zegoen, baina gerran suntsituta geratu zen. Bonbardaketa baretu zenean, jendeak San Bernabe mendira joateko deia jaso zuen. Amak eskutik oratuta joan zen hara. Koldoren osaba bat egun hartan hil zen, zauri larriengatik. Denera 50 bat lagun hil omen ziren egun hartan, familia osoak barne.

6. San Bernabetik Basaguenera

- **Erref:** OTX-010/008
- **Iraupena:** 0:02:36. **Hasi:** 00:19:42. **Bukatu:** 00:22:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Hildakoen artean, Otxandioko 22 urteko soldadu bat zegoen. San Bernabera iritsi baino lehenago, itzuli egin ziren; eta, autobus batean sartuta, Basagurenera joan ziren. Bertako baserri batean egon ziren 1937 urtera arte. Basagurengo etxe batean botikina zegoen, eta Koldoren arrebak zuen zauria han sendatzen zioten egunero.

7. Mañariko Urkuletan, ama zaurituak artatzen

- **Erref:** OTX-010/010
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:22:29. **Bukatu:** 00:24:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Frankisten erasoak Basagurenera heldu zenean, Mañariko Urkuleta baserrira joan ziren. Erasoaldietan kobazulo batean babesten ziren. Eguna iluntzear zegoenean, abertzaleek zauritutakoak ekartzen zituzten, eta Koldoren amak-eta egiten zuten erizain lana. Pago abarrez egindako andetan ekartzen zituzten zaurituak odola zeriela.

8. Zornotzatik Bilbora

- **Erref:** OTX-010/012
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:25:14. **Bukatu:** 00:27:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Mañaritik Zornotzara joan ziren, mantak-eta zakutan sartuta eramanda. Izara guztiak bendak egiteko apurtu zituzten. Zornotzan aurreneko gaua kale gorrian eman zuten. Handik, ahal izan zuten moduan, Bilbora joan ziren. San Frantzisko kalean bizi izan ziren. Sirenen hotsekin Cantalojas zubi ondoko tunelera sartzen ziren babes bila.

9. Aita Deustuko zubian lanean

- **Erref:** OTX-010/013
- **Iraupena:** 0:02:55. **Hasi:** 00:27:00. **Bukatu:** 00:29:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Bilbon 3-4 hilabete eman zuten. Frankistak gerturatzean, Miraballeseko Avellanedas-era joan ziren. Denera, 50 bat iheslarik egiten zuten lo baserri bateko ganbaran. Etxeko esnea eta patatak zituzten elikagai nagusiak. Gauez

teilatuan bala-hotsak entzuten ziren. Koldoren aitak Deustuko zubiaren makina-gelan jardun zuen lanean. Koldo eta arreba nagusia joaten ziren aitari bazkaria eramatera, San Frantzisko kalean bizi zirenean. Makina-gelatik aireplanoen erasoak entzuten zituzten.

10. Bilboko bazkariak

- **Erref:** OTX-010/014
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:29:55. **Bukatu:** 00:32:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Koldok oraindik gogoan du zer gustu zeukaten Bilboko Ingeniarien Eskolako jantoki sozialean jaten zituen arroz eta garbantzuek. Milizianoek txokolate asko edukitzen omen zuten. Bilboko denda guztiak itxita zeuden. 1939an etorri zen errazionamendua. 1938. urtea amaitzear zegoela itzuli ziren etxera. Urte horretan bertan, eskolan jai izaten zuten Francoren armadak beste hiri bat hartzen zuen bakoitzean.

11. Anaia bat preso eta bestea ihesi Frantzian

- **Erref:** OTX-010/015
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:32:11. **Bukatu:** 00:34:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Frankistek Bilbo hartu zutenean itzuli ziren Otxandiora, 1938. urtearen amaiera aldera. Koldoren anaia bat Santanderren harrapatu zuten, eta beste batek preso jausi aurretik Frantziara ihes egitea lortu zuen, beste dozena bat lagunekin. Alemanengandik ihesi muga pasatu behar izan zuten berriro, eta Langileen Batailoian sartu zituzten bizpahiru urtetarako.

12. Osaba galdu zuen gerran

- **Erref:** OTX-010/016
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:34:45. **Bukatu:** 00:37:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Preso hartu zuten anaia gazteena laster itzuli zen etxera. Gerra hasi zen egunean hil zioten osaba bat, baina ez zuen beste seniderik galdu gerra denboran.

13. Etxera itzuli ziren

- **Erref:** OTX-010/017
- **Iraupena:** 0:03:25. **Hasi:** 00:37:03. **Bukatu:** 00:40:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Otxandiok bonbardaketa asko jasan zituen; eta, Koldo eta familia Bilbotik itzuli zirenean, etxea erdi suntsituta zegoen, beste hainbat etxe bezala. Beste etxe batera joan ziren bizitzera. Gerraostean otxandiar askok zituzten senideak kartzelan. Aita Bizinai tailerrean hasi zen lanean; gerra aurretik, arduradun lanpostua zuen han. Omega lantegiak marrazketa linealeko kurtsoak ematen zituen Zentro Republikanoan.

14. Astiro-astiro bizimodua aurrera

- **Erref:** OTX-010/018
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 00:40:28. **Bukatu:** 00:43:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Aitari Bizinai tailerrean oso baldintza kaskarretan itzuli zioten gerra aurrean zuen lanpostua. Koldoren arreba bi neskame joan ziren, anaia bat tailerrean hasi zen eta berak 14 urte zituela jornalean, "aloberien", nekazaritza lanetan ekin zion, orduko pezeta bat edo bi irabazten. Behin amari entzun zion norbaitek Pilarika egun batean ira ebakitzen zortzi pezeta irabazi zituela. Bada salatu egin omen zuten, eta egun horretan lana egiteagatik 9 pezetako isuna jarri.

15. Abadegaiak agintean administrazioan

- **Erref:** OTX-010/019
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:43:30. **Bukatu:** 00:46:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:

Abadeek domekatan lana egitea galarazten zuten. Isunak-eta Udaleko idazkariak jartzen omen zituen. Orduko administrazio lanpostu askotan abadegaiak sartu omen ziren.

16. Eskolan errezoak eta 'Cara al Sol'a

- **Erref:** OTX-010/020
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:46:03. **Bukatu:** 00:48:59

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Otxandiora itzuli eta eskolan jarraitu zuen. Errezoak nahitaez, Cara al Sol abestu, domekatan formatuta mezara… eskola maisuak faltaren bat nabariz gero, falta zenak makila zigorra jasoko zuen. Ehun bat lagun izaten ziren eskolan, neskak eta mutilak aparte. “Somatén”eko kidea izan zuen maisu Koldok.</p>

17. Otxandion denak egiten zuten euskaraz

- **Erref:** OTX-010/022
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:50:00. **Bukatu:** 00:52:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Orduko eskolak beldurgarriak zirela dio Koldok. Eskolan batere ez, baina kalean denak euskaraz mintzatzen ziren. Neskek, ordea, kalean erdaraz egiten zuten. Otxandion kalean lasai egiten zuten euskaraz, baina Gasteizera joan eta euskaraz jardunez gero, errieta egiten zizuten.

18. Neskak bakarrik kalean erdaraz

- **Erref:** OTX-010/023
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:52:19. **Bukatu:** 00:53:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Otxandion denak egiten zuten euskaraz, gizon, andre eta mutikoez. Neskak kalean erdaraz jarduten ziren, baina etxean euskaraz. Euskarazko izenak ez ziren onartzen. Eskolako maisu erdaldunaren seme biek ikasi zuten euskara.

19. Hika, zuka edo berorika

- **Erref:** OTX-010/024
- **Iraupena:** 0:03:18. **Hasi:** 00:53:46. **Bukatu:** 00:57:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

<p>Gurasoei eta adinduei zuka egin behar zaie berba, baina lagun artean hika egiten da. Kuadrillako neskekin ere hika erabiltzen dute. Alkate, mediku eta horrelakoei zuka zuzentzen ikasi zuten, eta abadeei, berriz, berorika.</p>

20. Medikuak eta Seguritate Soziala

- **Erref:** OTX-010/025
- **Iraupena:** 0:02:48. **Hasi:** 00:57:04. **Bukatu:** 00:59:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:

Mediku behar handirik ez omen zegoen Otxandion. Norbait hiltzen zenean sinatzeko besterik ez, Koldoren esanetan. Botika bazegoen herrian. Medikuak ez zuen kontsultarik; abisua bidaltzen zitzaion eta gaixoa bere etxean artatzen zuen. 1946 urte inguruan ezarri zen Seguritate Soziala Otxandion, eta mediku zerbitzua doan zuten. Gerra aurrean bazegoen medikua, eta hari esker gerran zaurituetakoa asko ez omen ziren hil.

21. Emaginak eta injekzio jartzaileak

- **Erref:** OTX-010/026
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:59:52. **Bukatu:** 01:01:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:

Injekzioak herriko bi edo hiru emakumek jartzen zituzten. Emaginak bi zeuden, Koldoren izeko Juanita haietako bat.

22. Pixa eginda ospelak sendatzen

- **Erref:** OTX-010/027
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 01:01:20. **Bukatu:** 01:03:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Neguak gogorrak izaten ziren. Eskolatik irten eta korrika etxera joaten ziren, epelera. Belarrietan eta eskuetan ospelak eta itzebagiak izaten zituzten. Ospelok sendatzeko eskura pixa egitea ona omen zen.

23. Elurte handiak Otxandion

- **Erref:** OTX-010/028

- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 01:03:45. **Bukatu:** 01:06:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

Gerraostean Koldok gogoan du elurte handi bat. Hilabeteen Gasteizera esnerik eramaterik ere ez zuten izan. Apendize larrialdi batean, Legutioraino arteko bidea, zazpi kilometro, pikatxoia eta palarekin garbitu zuten gaixoa eramateko. Aitak etxean euriaren ura biltzeko ur-andela jarri zuen.

24. Argindarra eta ura etxetan

- **Erref:** OTX-010/029
- **Iraupena:** 0:04:05. **Hasi:** 01:06:43. **Bukatu:** 01:10:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Askotan joaten zen Koldo amarekin Beheko Errekako labaderora arropak garbitzen laguntzera. Zinkezko galdara batean garbitzen zituzten. Labadero asko zeuden Otxandion. "Chimbo" markako xaboia, lixiba eta anila erabiltzen zituzten garbiketako. Etxeetan ez zegoen artean urik. Argindarra bazuten, baina neguan bakarrik. Aramaiotik ere ekartzen zuten argindarra. 1953. urtean etorri zen Iberdueroren argindarra. Ura ere urte berean sartu zuten etxeetara. Bonbillak argitzeko lain argindar, XIX. mendearen bukaeratik izan dute Otxandion.

25. Lehenengo irratiak

- **Erref:** OTX-010/031
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 01:11:29. **Bukatu:** 01:13:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

Laburpena:

<p>Gerraostetxoan Marconi eta Telefunken marketako lehenengo irratiak agertu ziren. Tabernara joaten zenik bazen, kafea hartuaz bat irratian ematen zuten nobela entzutera.</p>

Transkripzioa

-Ta esan dozu Iberduero etor zala berrogeita hamabidixen eta...
 -Bai hamahiruen.
 -Eta lehenengo radidxue edo lehenengo telebisiñue edo... akorduen dekozu zuen auzokue-edo?
 -Bai, bai.
 -Nork euki eban lehenengo radidxue?
 -Radixue, radidxue... radidxuek egoten zien gerraostetxuen be, bai,

Marconi, Marconi ta Telefunken ta horrek Markok bai. Baie bat egoten zan, Amenabarrenak Martin Arranketxuenak edo harek auken radidxue. Ze ni, ni gogoratzen naz hemen, Pedron aitte, Jose Ramon difuntue, ointxe igez hil zan, ha ni baiño urtebete gaztiaue, ta ni zapatuetan taberna, ta hara ha juten zan bere osaban etxia zera... nobela bat entzuten, nobela bat, ez dakit ze nobela famosa botaten eurien, ta gu tabernan kafia hartzen ta... Bai, horreaz akordetan naz. Bai baeguezan radidxuek, hainbat eguezan, baia ez ez asko ez asko, oin dauz, bueno oin bapez, oin ,atzea bapez. -Ta periodikurik leiten zenduen etxien? Ez... -Periodikue eskolan maisuek.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-08-20

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com